

[LOGOS a FYSIS události]

Máme tu tedy na jedné straně jsoucno-událost a na druhé straně jednak LOGOS této události jako celku, jednak FYSIS této události jako toho, co se ve svém dění ukazuje. Samozřejmě FYSIS události-jsoucna je podřízena LOGU téhož jsoucna, ale ne tak, že by FYSIS bylo možno prostě jen zahrnout do LOGU jsoucna anebo ji z LOGU jsoucna zase odvodit. Rozlišení není myšlenkově libovolné, nýbrž je motivováno především skutečností, že za určitých okolností (tj. na vyšších úrovních událostního dění) se „působení“ LOGU a FYSIS události různí a rozchází, a to tak signifikantním způsobem, že to musí vést k důkladnému zkoumání a k zavedení druhého, alternativního resp. superiorního působení LOGU, jež nemusí být a není zprostředkováno FYSIS události, nýbrž může tuto FYSIS ovlivňovat a měnit (ovšem zase jiným prostřednictvím totiž prostřednictvím subjektu, o čemž později). Smysl tohoto rozlišení vysvitne okamžitě poté, co zaměříme svou pozornost na již zmíněnou reaktivitu události. Každá schopnost reagovat na jinou událost je zároveň schopností akce, neboť reakce je jen zvláštním typem akce. Musíme proto řešit základní otázku, jak je událost, která se děje podle LOGU a podle FYSIS, podřízené onomu LOGU, schopna nějaké akce, tj. vyčlenění části nebo složky svého vlastního dění k jinému konci či cíli, než jakým je konce události jako celku (a tedy její smrt, zánik). Snad bychom ještě mohli nějak vyložit vznik a průběh akce, pokud by byla naplánována a ovládána (řízena) LOGEM a FYSIS akce, ale už nemůžeme vyložit, jak by takové akce mohla dostat charakter reakce, neboť to, nač událost reaguje, nemůže být řízeno ani „naplánováno“ předem: setkání události s jinou událostí, na kterou pak může reagovat, je z hlediska LOGU a FYSIS reagující události nutně zcela kontingentní záležitostí, a to kontingentní jak ve smyslu časovém, tak prostorovém. Sama reaktivita je přinejmenším na vyšších úrovních velmi nápadným fenoménem; byla by naprosto zbytečná, kdybychom mohli připustit, že celý kosmos je řízen jedním jediným LOGEM, takže týmž LOGEM je ovládáno událostné dějiny partikulární i událostné dění světa jako celku. Proto musíme uzavřít, že zřejmě také ovládání vesmírného dění jako úhrnu (nevíme, zda o světa můžeme mluvit jako o celku, to je zvláštní problém, jímž se zatím nebudeme zabývat) není jednoduchým způsobem možné a že zřejmě jedinou cestu k tomu je využívání aktivit a reakcí nesčetných událostí postupně na stále vyšších úrovních. S problémem akcí ovšem souvisí ještě další problém: může být akce opravdu akcí události jako celku, jestliže právě tento celek se děje podle LOGU a FYSIS tohoto celku? Je zřejmé, že tu potřebujeme další člen, odlišný od události jako celku (který není její součástí), ale odlišný také od LOGU a FYSIS této události. Tímto členem je tzv. subjekt. Abychom mohli objasnit, oč jde, musíme mj. poněkud odbočit k cestě, jíž se pojetí subjektu ustavilo v dějinách evropského myšlení.

18. VII. 89 [4. poznámka z tohoto dne - pozn. red.]